

Rövid közlemények
Kurze Mitteilungen
Notes and observations

ÚJABB ADATOK A GYÖNGYÖSI SÁR-HEGY FLÓRAJÁHOZ

1982. május 27-én KOVÁCS CSABA budapesti tanárral együtt a gyöngyösi Sár-hegyen járva néhány példány virágzó *Orchis tridentata*-t figyeltem meg. A Szent Anna-kápolnától északra, mintegy 2–300 m-re bukkanunk rájuk, egy kisebb tölgyerdő szélén. Elszórtan, inkább egyesével, vagy laza csoportokban helyezkedtek el, s a megfigyelt kb. 20–25 példány így meglehetősen nagy területen jelentkezett. Irodalmi adat még nem említi a Mátrából ezt a fajt, így előfordulása figyelemreméltó. Legközelebbi termőhelye a Bükk-hegységben található.

Ugyancsak 1982-ben találtunk KOVÁCS CSABÁVAL a Sár-hegyen *Eryngium planum*-ot. Augusztus 3-i gyűjtőutunkon figyeltük meg 3 példányát, a kőbánya fölött elterülő telepített feketefenyves szélén. A Sár-hegyről VRABÉLYIra hivatkozva SOÓ közli (A Mátra hegység és környékének flórája, 1937), mástól nincs adat. Legközelebbi előfordulása az Atkár melletti Tass-puszta, ahonnan JANKA említi meg (Neue Standorte ungarischer Pflanzen Ö. B. Z. XVI. 1866.).

A Szent Anna-tóban egészen az 1950-es évek elejéig többen is megtalálták, s gyűjtötték a *Ranunculus polyphyllus* egyedeit. Az utolsó herbáriumi adat 1953-ból származik, azóta – elsősorban a tó állapotában bekövetkező kedvezőtlen változások miatt – nem gyűjtötték. Az 1970-es évek közepén Dr. PÓCS TAMÁS figyelte meg virágzó példányait (levélbeli közlése). Én 1982. május 27-én gyűjtöttem be a tó közepén lévő nádasból 2 virágzó tövet. (A fenti növényfajok herbáriumi példányai a Mátra Múzeumban vannak elhelyezve.)

BÁNKUTI Károly, Gyöngyös

A Mátra Múzeum rákgyűjteménye

(Crustacea: Phyllopora, Amphipoda)

WEISZ TIBOR (Csehszlovákia, Bardejov) közbenjárásával dr. JAN BRTEK 1976-ban feldolgozta a múzeum *Amphipoda* anyagát. A Mátra-hegységben gyűjtött mintákból két fajt (*Rivulogammarus balcanicus*, *R. fossarum*) mutatott ki. Dr. JAN BRTEK 9 *Phyllopora* fajjal ajándékozta meg gyűjteményünket.

PHYLLOPODA

Branchinecta ferox (MILNE—EDWARDS): Palárikovo (Slovakia mer.-occid.), 22. V. 1969., leg. J. BRTEK (8 db).

Branchinecta paludosa (MÜLL.): Vysoké Tatry — lacus Furkota (superior) (Slovakia septentrionalis), 27. IX. 1966., leg. J. BRTEK (15 db); ugyanitt, 14. IX. 1970., leg. J. BRTEK (33 db).

Branchipus schaefferi FISCHER: Samorin (Slovakia mer. — occid.), 3. VII. 1966., leg. J. BRTEK (26 db).

Chirocephalus carnuntanus (BRAUER): Palárikovo (Slovakia mer. — occid.), 22. IV. 1969. leg. J. BRTEK (38 db); Gbelce (Slovakia mer. occid.), 28. IV. 1966., leg. J. BRTEK (42 db).

Chirocephalus chyzeri (DADAY): Leles (Slovakia mer. — orient.), 25. IV. 1970., leg. J. BRTEK (43 db); Velky Kamenec (Slovakia mer. — occid.), 24. IV. 1970., leg. J. BRTEK (61 db).

Chirocephalus shadini (SMIRNOV): Zatin (Slovakia mer. — orient.), 15. IV. 1969., leg. J. BRTEK (1 db).

Chirocephalus slovacicus BRTEK: Janice (Slovakia meridionalis), 22. IV. 1970., leg. J. BRTEK (70 db).

Siphonophanes grubii (DYBOWSKY): Jur Pri Bratislava (Slovakia mer. — occid.), 10. IV. 1966., leg. J. BRTEK (6 db); Primavské Janovce (Slovakia merid.), 21. IV. 1970., leg. J. BRTEK (28 db).

Streptocephalus torvicornis (WAGA): Gbelee (Slovakia mer. -occid.), 28. IV. 1966., leg. dr. J. BRTEK (56 db); Malé Trakany (Slovakia mer. -orient.), 19. VII. 1969., dr. J. BRTEK (106 db).

AMPHIPODA

Rivulogammarus balcanicus (SCHÄF.): Mátra-hegység: Zám-patak völgye 470 m, Grófné-kútja, kikövezett forrás 3 méterre a pataktól. 1975. IV. 2. lg. VARGA A. (19 db); Zám-patak völgye: kő alól kibuggyanó, tenyérnyi vízfelületű forrás az Olom-tető lábánál, 530 m. (1975. IV. 2. leg. VARGA A. (15 db); Mátraszentistván: Mátra-bérc D-i oldal, Büdös-kút, 690 m. 1975. IV. 9. leg. VARGA A. (8 db).

Rivulogammarus fossarum (KOCH): Mátra-hegység: Ágasvár: Vándor-forrás kifolyója, 640 m, 1975. IV. 9., leg. VARGA A. (33 db), ugyanitt: a forrás belső medencéjéből (12 db); Ágasvár É, Mézes-kút, 470 m, 1975. IV. 16., leg. VARGA A. (4 db); Mátrakeresztes (Csörgő-patak-völgy): Böske-forrás, 1970. III. 1. (162 db), III. 30. leg. VARGA A. (103 db); Pus-kaporos-kút (Kénes-forrás), kb. 320 m, 1975. IV. 9., leg. VARGA A. (50 db); Mátrakeresztes: forrás a Hideg-kút-hegy lábánál, 1975. IV. 6. leg. VARGA A. (22 db); Zám-patak völgye 470 m, Grófné-kútja, 1975. IV. 2. leg. VARGA A. (29 db); Zám-patak völgye: Kris-tóf-forrás, 570 m, 1975. IV. 2. leg. VARGA A. (23 db); Zám-patak völgye, tenyérnyi vízfelületű forrás az Olom-tető lábánál, 530 m, 1975. IV. 2. leg. VARGA A. (14 db).

VARGA András,
Gyöngyös

A faj harmadik Heves megyei fészkelésére Tarnaszentmiklóstól DK-re kb 4 km-re, szintén egy nemesnyársban találtam rá 1983 május 26-án. Az öreg párat V. 19-én láttam először a nyáras mellett lévő Saj-foki főcsatorna körüli árterületen táplálkozni. A fészket ekkor nem tudtam megkeresni, de a tojó még nem kotlott. V. 26-án találtam meg a fészket a nyáras egyik szélső, mintegy 30 cm vastag fájának törzsénél, egy elágazás tövében, 6,5 m magasán. Ekkor az anyamadár már 7 tojásan kotlott, a hím a fészkes fáról repült el. A fészket teljes egészében lágyszárú növényi anyagból készült, sem kívül, sem belül földet, agyagot nem láttam. A külső átmérője kb. 16 cm volt, a csésze átmérője 10, magassága 5,5 cm. A tojások alakja ovális, a fekete rióénál nagyobbak, színre azonban eléggé hasonlítanak hozzá. Sötét olajzöldes-kék alapon elszórtan rozsdabarnán pettyesek, a pettyek kicsik és eléggé ritkák.

Méretük: $30,3 \times 21,7$; $30,4 \times 21,7$; $31,3 \times 22,3$; $32,7 \times 22,1$; $33,3 \times 22,0$; $33,6 \times 21,9$ mm, átlag $31,93 \times 21,95$ mm volt. (június 2-án már csak 6 tojás volt a fészkekben). Ezek a méretek az irodalomban közöltekénél nagyobbak.

IRODALOM: SZALAY, F. (1978—79): Adatok a Mátraalja madárfaunájához. — Fol. Hist.-Nat. Mus. Matr. 5: 83—90.

Dr. SOLTI Béla, GYÖNGYÖS

Gólyatöcs költési kísérlete Hatvannál

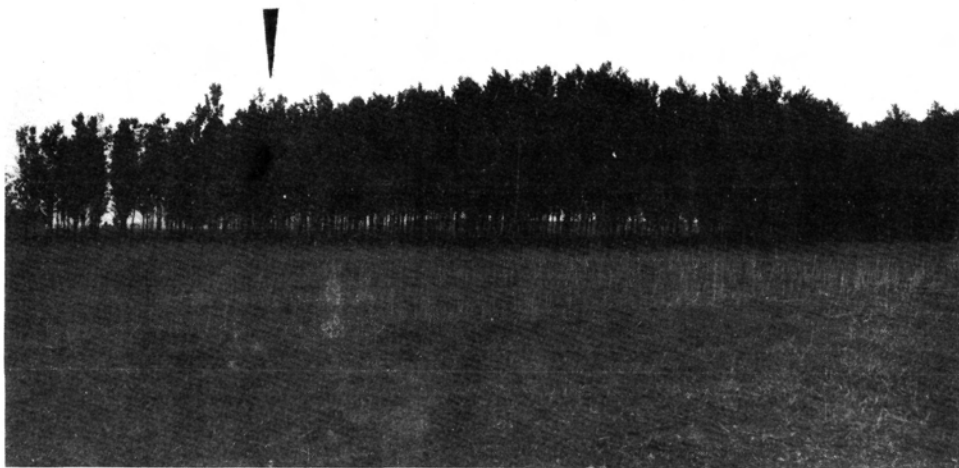
1982. június 9-én Hatvan D-i szélénél fekvő cukorgyári tavaknál egy pár gólyatöcsöt [*Himantopus himantopus* (L.)] figyeltem meg. A madarak az egyik tó parti sávjában tartózkodtak, innen azonban néha átrepültek a tó közelében lévő sekély tocsogóshoz, melynek környékén egy pár kis lile (*Charadrius dubius*) és több pár piros lábú cankó (*Tringa totanus*), valamint bíbic (*Vanellus vanellus*) is költött. Közeledtemre minden alkalommal messziről elém repültek – elsőnek a hím –, és éles hangon riasztottak, mely viselkedésből költési szándékukra lehetett következtetni.

VI. 12-én a nap nagy részében a nagyobbik derítő-tó partjánál táplálkoztak. VII. 6-án megjelenésemre erősen riasztottak, ez VII. 21-én talán még fokozottabb volt. Ekkor leggyakoribb tartózkodási helyüknél, a tó lapos partján egy frissen elkészített, zölddel bélelt fészket találtam, melyet a gólyatöcs párának tulajdonítottam. A fészkek a víz szélétől 1,5 m-re, kiálló földbuckán volt. Legközelebb VIII. 12-én jutottam ki a területre, ekkorra azonban az előbb említett fészkek a vízállás megemelkedése következtében elpusztult, és a gólyatöcs párat sem láttam többé.

Hazánkban a gólyatöcsnek ez a költési kísérlete a legészakibbak közé tartozik (Ész. 47° 38').

Dr. SOLTI Béla, GYÖNGYÖS

A fenyőrigó (Turdus pilaris L.) újabb fészkelései Heves megyében

A fenyőrigó első Heves megyei fészkeléséről SZALAY FERENC ad hírt 1977-ből, Gyöngyöshalászárol, ahol egy rétet szegélyező erdősávban alig reptülő fiókat talált.

1982. június 18-án Hatvantól DK-re, 3,5–4 km-re, egy bányató mellett lévő fiatal (kb. 20 éves) nemesnyárasban fenyőrigó fészkekre bukkantam. A fészkek az egyik fa villás elágazásban 5 m magasan helyezkedett el, agyagos földdel kevert lágyszárú növényi szálakból készült, belülről gyengén tapasztva volt. VI. 18-án két, már erősen fejlett fióka volt benne, néhány nappal lehettek a kirepülés előtt. Mindkét öreg madár szorgalmasan etetett, a táplálékot a nyárasból, vagy a mellette lévő rétről hordták. VI. 23-án néztem meg újra a fészket, de a fiatalok ekkor már kirepültek. Az egyiket még láttam a környéken, az öreg madarakat azonban már nem találtam.

A közelben egy másik, hasonló építésű és anyagú fészkekre is bukkantam, mely a fenyőrigók előző évi fészke lehetett. Ez szintén egy nyárfa villás elágazásában volt, kb. 8 m magasan. Érdekessége, hogy a rigófészkek csészéjébe ez évben egy tövisszúró gébics rakta bele a fészket (VII. 6-án fiókákon ült).

A biotópra jellemző volt a nagyobb légnedvesség, melyet a friss, üdezőld aljnövényzet, és a nyáras környéken fekvő nedves rétek is jeleztek. Lehetséges, hogy ezek létrejöttében része volt a közelben lévő bányatónak is. Az irodalomban található fészkelési adatokból pedig egyértelműen az olvasható ki, hogy a fenyőrigó fészkelésének egyik feltétele a nedves területek jelenléte.